

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 14 februari 2007
Utskriftsvänlig pdf-fil

1984. Los Angeles. Olympiska sommarspel. Sovjetunionen valde som bekant att avstå från deltagande som svar på USAs bojkott av spelen i Moskva gången innan. Men Norge var där – i Los Angeles alltså, inte i Moskva – dock utan att göra något större avtryck i medaljlistan. Grete Waitz' maratonsilver och två brons i rodd ansågs klen, och Norges Idrettsforbund og Olympiske komité (NIF) inledde ett arbete med höga ambitioner. Olympiatoppen var den avdelning inom NIF som skulle svara för en norsk nivåhöjning, såväl i sommar- som i vintersporterna. Och vi vet alla hur det gick, fem medaljer vid sommarspelen 1988 i Seoul blev tio i Sydney 2000, varav 4 guld. Fem medaljer i vinterspelen 1988 i Calgary blev sammanlagt 90 i de följande fyra spelen. Vilken roll spelade Olympiatoppen i denna utveckling? Denna fråga är föremål för behandling i **Kjell-Åge Gotvassli doktorsavhandling** från Copenhagen Business School, *Et praksisbasert perspektiv på dynamiske læringsnettverk i toppidretten*, som här recenseras av Hallgeir Gammelsæter. Recensenten accepterar frågeställningens relevans, och konstaterar att Gotvasslis avhandling ger ett viktigt bidrag till en glest beforskat område. Samtidigt ser han sig nödsakad att konstatera att genomförandet av undersökningen inte är invändningsfri, och att framställningen har besvärande språkliga och innehållslogiska brister.

Norges olympiska under – hur gick det till?

Hallgeir Gammelsæter

Avd. for økonomi-, informatikk- og samfunnsfag, Høgskolen i Molde

Kjell-Åge Gotvassli

Et praksisbasert perspektiv på dynamiske læringsnettverk i toppidretten

316 sider, hft., ill.

Steinkjer: Høgskolen i Nord-Trøndelag
2005

ISBN 82-7456-439-1

Er det noen sammenheng mellom Olympiatoppens ubestridte suksess i form av medaljer i olympiske leker og andre internasjonale mesterskap, og organisering av en kunnskapsbasert toppidrett? Dette spørsmålet fikk Kjell Åge Gotvassli, selv habil maratonløper, til å gå løs på en doktoravhandling om sammenhenger mellom organisering, praktisk trening og resultater i norsk toppidrett. Kan gode resultater (dette var før Torino 2006!) forklares med god organisering?

I perioden 1988-2002 var resultatforbedringen i norsk idrett enorm målt i olympiske medaljer. Olympiatoppen ble unnfanget som Prosjekt 88 etter et nytt svakt norsk OL i Los Angeles i 1984. Målet var nivåheving i norsk eliteidrett og prosjektet ble etter hvert til den permanente avdelingen Olympiatoppen i dagens Norges Idrettsforbund og Olympiske komité

(NIF). I de olympiske lekene i 1988 viste den nye organiseringen ingen umiddelbar effekt på den norske medaljehøsten, men fra 1992 gikk det bedre. Mens utøverne i vinter-OL i 1988 tok 5 medaljer, tok Norge 90 medaljer til sammen i de fire neste vinter-OL. Også i sommer-OL, der Norge er en svakere idrettsnasjon, økte prestasjonsnivået fra 5 medaljer i 1988 til 10 i 2000. Var det Olympiatoppens organisering og ”kunnskapsbaserte toppidrett” som var årsaken?

Slik jeg forstår forfatteren tar han utgangspunkt i to forhold som han så forsøker å sette sammen. På den ene siden er han opptatt av Olympiatoppens kunnskapssyn og organisering, dvs. hvilken forståelse av kunnskap som ligger under Olympiatoppens aktiviteter, systemer og struktur og hvordan denne kunnskapen dermed spres primært til trenere og utøvere. På den andre siden er Gotvassli opptatt av det han kaller læringsnettverket. Dette omfatter trenerens instruksjoner, treningsprogram, teknisk utstyr, utøverens egen følelse, teft og intuisjon, medisinske målinger, tester og samhandling med andre utøvere. Spørsmålet er om den kunnskapsforståelsen og de teknikker Olympiatoppen utvikler og bruker samsvarer med den form for kunnskapsutvikling og bruk av kunnskap som skaper bedre sportsprestasjoner?

Gotvassli kategoriserer Olympiatoppens kunnskapssyn som en Knowledge management tilnærming. Her blir kunnskap sett på som eksplisitt og objektiv. Det antas at kunnskap kan identifiseres, beskrives og kategoriseres, formidles og deles på en kontrollert måte. Ideer om taus kunnskap (tacit knowledge) er fraværende. I motsetning til denne analytiske kunnskapsforståelsen stiller Gotvassli opp et holistisk og kroppsfenomenologisk alternativ. I dette inngår det først og fremst en prosessuell kunnskapsforståelse. Kunnskap er ikke noe som er, men noe som hele tiden skapes. Kunnskap er dessuten ofte taus og kroppslig. Den kan ofte ikke settes ord på, i alle fall ikke på en presis måte slik Knowledge Management perspektivet forutsetter. Derfor forklarer idrettsutøvere ofte gode prestasjoner med begrep som ”flyt”, ”god følelse”, ”rytme”, ”hadde dagen” osv. Spørsmålet er om Olympiatoppen gjennom sin organisering mobiliserer eller hemmer utøvernes mentale ressurser slik som følelser, intuisjon og teft, eller om det er andre elementer i læringsnettverket som står for denne mobiliseringen - når det skjer.

Gotvassli bruker dokumentstudier, særlig fra Olympiatoppen, og intervjuer og feltstudier blant landslagsutøvere for å studere forholdet mellom organisering, kunnskap og praksis. Han har vært på treningsleir med utøverne, observert deres trening og intervjuet dem om deres opplevelser av treningen. Empirien er for meg den mest verdifulle delen av avhandlingen. Det Gotvassli her får godt fram er nettopp at trening er mer enn systematikk, registrering av treningsdata, fysiologisk testing, avansert treningsteori og detaljerte treningsprogrammer som skal følges punkt for punkt. Mye av kunnskapen, slik trenerne og utøverne opplever det, er knyttet til kropp, følelser og taus kunnskap. Han får også fram at Olympiatoppen, som en kontrast til dette har hatt et sterkt fokus på metoder og verktøy som er forsøkt anvendt innenfor flere idretter. Likevel ender han ikke med, slik jeg leser ham, å frata Olympiatoppen ære i forhold til resultatforbedringen i norsk idrett. Han viser til at kunnskapsforståelsen i Olympiatoppen er blitt mer prosessuell over tid. I datapresentasjonen viser han vel også at både ledere, trenere og utøvere i stor grad reflekterer over nytten og bruken av de verktøy som Olympiatoppen har fått utviklet og spredt. Dermed har Olympiatoppens virksomhet blitt prosessuell i praksis, også når virkemidlene organet har benyttet har vært inspirert av en Knowledge Management forståelse.

Gotvassli kan leses slik at æren for framgangene i norsk idrett ikke alene er Olympiatoppens. Likevel har den analytiske kunnskapen Olympiatoppen utvikler og sprer økt grad av refleksjon og prosessuelle kunnskapsprosesser, noe som er utviklende for treningsmiljøene. Ifølge Gotvassli viser materialet hans at jo høyere en befinner seg i pyramiden mellom ordinære og ekstreme prestasjoner ”jo viktigere ser det ut til å ha en åpen og dialogpreget innfallsvinkel til kunnskapsutviklingen. De betingelser i læringsnettverket som fremmer kunnskapsutviklingen er blant annet mye og god informasjon, diskusjoner, involverende trenere og utøvere og tillit mellom utøvere og treningsmiljøene og en viss grad av autonomi.”

Dette hadde imidlertid ikke skjedd om Olympiatoppen hadde fått styrt kunnskapsutviklingen og kunnskapsflyten slik som den ville. Refleksjonen er snarere et resultat av spenningen mellom særforbundene og Olympiatoppen. Olympiatoppen har ressurser og kunnskaper, men den kan ikke diktere særforbundene og deres trenere og utøvere. I det spenningsforholdet som oppstår mellom dem skapes det rom for kritikk og refleksjon. Dermed blir Olympiatoppens analytiske kunnskapsbidrag satt inn i en prosessuell sammenheng som øker den prosessuelle kunnskapen. Lykken ligger på sett og vis i at Olympiatoppen ikke får styre norsk toppidrett som den vil.

Det bør kanskje legges til at Olympiatoppen gjennom sin organisering som kompetanseorgan for alle NIFs olympiske særidretter, og sin filosofi om at analytisk kunnskap må spres på tvers av idrettene, selv stimulerer til denne refleksjonen og prosessuelle kunnskapsutviklingen. Dog er jeg ikke sikker på om Gotvassli trekker samme konklusjon. Han påpeker nemlig at det er lettere å overføre kunnskap mellom treningsmiljøene som ”industrisøm” enn som ”skreddersøm”. Og det er ”industrisøm” som er Olympiatoppens spesialitet, ifølge Gotvassli. Med overføring

av "industrisøm" kan det skje en uheldig kopiering av noe som har virket ett sted, men som ikke vil virke et annet (fordi kunnskapen ikke blir situert og til knowhow for den enkelte trener og utøver, s. 265-6).

Spørsmålet er hvordan man kan overføre "skreddersøm"? Prosessuell kunnskap, som Gotvassli vil oppvurdere, kan vel vanskelig karakteriseres som "skreddersøm". Da er den vel ikke lenger prosessuell? Å overføre "skreddersøm" blir derfor heller ikke mulig. Ideen om overføring av kunnskap som noe annet enn tilskudd til en kunnskapsprosess blir i det hele tatt problematisk. Dermed vil all kunnskapsproduksjon (også når den skjer i møtet mellom utøvere) nødvendigvis være risikabel i den forstand at "feil" vil bli gjort. I det minste vil den lett inneholde for mye informasjon og noe må skilles ut. I forlengelsen av en slik erkjennelse svarer ikke Gotvassli særlig utførlig på spørsmålet om hvordan Olympiatoppen alternativt bør eller kan organiseres, eller om toppidrett bør organiseres på andre måter. Tvert imot ser han ut til å gå i samme felle som han anklager Olympiatoppen for å gå i. Han sier nemlig at "[t]oppidretten må og skal anerkjenne utøverens erfaringer som gyldig kunnskap. Men, denne kunnskapen må synliggjøres og spres til andre. Suksessfaktoren til videreutvikling av norsk toppidrett vil kanskje nettopp være .. å gjøre denne typen kunnskap mer kollektiv, den må spres til andre" (side 299-300). Når Gotvassli vil synliggjøre, spre og gjøre den enkelte utøvers erfaringer kollektive, havner han ikke da i samme posisjon som den han anklager Olympiatoppen for? Han kommer farlig nær å selv forfekte Knowledge management.

Gotvasslis arbeid er utgitt som rapport, ikke som bok. Dette er nok, iallfall delvis, en forklaring på at leservennlighet ikke er avhandlingens sterke side. Forfatteren har ikke et forlags kunnskaper og ressurser tilgjengelig. Det er tydelig. Spørsmålet som kan reises er likevel hvilke krav vi internt i forskersamfunnet skal stille til måten vi formidler forskningsresultater på. Hvilke krav skal vi stille til språkføring, struktur, layout, korrektur osv.?

I denne avhandlingen har ikke kravene vært særlig høye, og resultatet er at Gotvasslis interessante avhandling dessverre er vanskelig å lese og forstå. Språket er upresist, preget av mange skrivefeil og inkonsekvente skrivemåter, engelske termer osv. Det er derfor ofte vanskelig å vite hva han mener. Et for så vidt uskyldig, men illustrerende eksempel mot slutten av boken er dette:

En typisk holdning blant aktører i toppidretten er å gå i selvforsvar. Det gjelder ikke oss, vi vet best og lar oss ikke pirke på uten videre. Slik har det vært viktig å utfordre toppidrettsmiljøene både med ny teoretisk innsikt? (s297).

Vi forstår av sammenhengen at det er to stemmer i dette sitatet, forfatterens og noen utøvere som han henviser til. Sekvensen ville likevel vært mye lettere å lese dersom dette ble markert i teksten, enten ved anførselstegn eller ved for eksempel en innledning som: "Det er ikke uvanlig å høre fra toppidrettsutøvere at dette ikke gjelder dem?."

Når jeg poengterer slike språklige forhold er det likevel fordi det direkte forkludrer, ja nærmest hindrer forståelsen av Gotvasslis budskap. Dessverre gjelder dette også meget "vitale deler", ikke minst selve problemstillingen. La meg derfor ta et mer alvorlig eksempel.

Før Gotvassli presenterer det han selv beskriver som forskningsspørsmål er han nær ved å formulere sin problemstilling på følgende måte (side 22-23): "*Hvordan er den kunnskapsbaserte toppidretten med god organisering iscenesatt? ? hvordan står dette i forhold til den trening og praksis som utfolder seg blant utøverne i praksisfeltet? Er det en mulig konflikt mellom praksis som utvikler seg "lokalt" og det Olympiatoppen mener bør være malen for god trening?*"

Her kan det reises masse spørsmål: Hva mener han med "god organisering"? Tar han for gitt at Olympiatoppen er godt organisert kunnskapsbasert toppidrett? Hva mener han med "iscenesetting"? Mener han iverksetting/implementering? Hvis han tar for gitt at organiseringen er "god", hvorfor venter han da en mulig konflikt mellom nivåene, mellom utøvernes treningspraksis og Olympiatoppens oppskrifter for god trening?

Denne språkbruken tar han med seg inn i det han kaller forskningsspørsmål, presentert på side 25. I det første skriver han: "*Gjennom hvilken organisering og hvilke prosesser utvikles en kunnskapsbasert toppidrett med god organisering?*" Man stiller seg jo spørsmålet om forfatteren mener noe spesielt med denne skrivemåten, eller om det bare er slurvete språk. Hva slags "organisering" X 2 er det det siktes til her? Når samme ordstilling gjentas på side 143 lurer man på om ikke dette må være veloverveid fra forfatteren. Men hva betyr det? Side 184 oppsummerer Gotvassli og minner oss da på at "spørsmålet var: *Gjennom hvilken organisering og hvilke prosesser utvikles en kunnskapsbasert toppidrett.*" Dette gir mening, men hva hjelper det når den opprinnelige setningen dukker opp igjen s.257?

Når alt kommer til alt er ikke skrivemåten så meningsløs som man forledes til å tro. Gotvassli har nemlig hentet begrepet "kunnskapsbasert toppidrett med god organisering" fra Olympiatoppen selv ser det ut til (i originalen side

21 er begrepet gjengitt i kursiv, men uten anførselstegn og uten annen referanse enn at dette er Olympiatoppens egen betegnelse). Ikke bare er markeringen av sitatet svak, han gjør heller ikke noe nummer av denne noe snodige formuleringen (er det meningsfullt å snakke om kunnskapsbasert toppidrett med dårlig organisering?). Hovedproblemet er likevel at han senere gjengir den uten noen form for angivelse om at dette er et sitert begrep. Dermed forledes lesere som ikke er spesielt kjent med Olympiatoppens skrifter eller er årvåkne nok også i forhold til manglende anførselstegn. Gotvassli får unnskyldte, men jeg fristes til å spørre: Gjennom hvilken språkføring og hvilke prosesser utvikles en kunnskapsbasert avhandling med god språkføring?

I *Et praksisbasert perspektiv på dynamisk læringsnettverk i toppidretten* tar Gotvassli opp viktige og interessante temaer for toppidretten. Idrettens organisering er fremdeles en litteratur med få titler. Når Gotvassli nå har gitt et viktig bidrag til denne litteraturen er det synd at terskelen til hans budskap er blitt så høy.

© Hallgeir Gammelsæter 2007

 Köp boken här.

 Köp boken här.

 Köp boken här.